

Неки аспекти положаја жена у Краљевини Југославији¹

У међуратној Југославији, поред, раније формираних, хуманитарних друштава јављају се и прве феминистичке организације које се залажу за политичка права жена. О раду и организовању феминистичког покрета у међуратној Југославији може да се говори почев од 1919. године. Друштва која су баштинила феминистичке идеје 1926. године су се издвојила од женских, посвећених искључиво хуманитарном раду. Жене из тих друштава створиле су нови савез у који су могла да се учлане искључиво друштва *Женски покрет*. Краљевина Југославија је у свом оквиру имала шест различитих правних подручја. Све време трајања ове државе није извршено уједначење грађанског права. Женска удружења се све време трајања Краљевине настојала да се права жена и мушкараца законски изједначе.

Кључне речи: Феминизам, Женска удружења, еманципација, Краљевина Југославија

Жене Србије на друштвену позорницу изашле се у другој половини 19. века, окупљајући се око удружења која су се бавила хуманитарним и социјалним питањима. На иницијативу сликарке Надежде Петровић, 1903.² основано је *Коло српских сестара*, а затим и друштво *Српска мајка*.³ Та друштва су имала чисто

---

¹ Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 178029 Министарства за просвету и науку Републике Србије, *Књиженство, теорија и историја књижевности на српском језику до 1915. године*.

² У Сремској Митровици 1870. основано је хуманитарно просветно друштво *Коло српских сестара*.

Istorijat nastanka ženskih društava u Kraljevini SHS od XIX veka do 1925, Fond AFŽJ 141-10-47, А.Ј.

³ Neda Božinović, *Žensko pitanje u Srbiji u 19. i 20. veku*, (Beograd: Feministička 94, 1996), 73–74; Mirjana Stanišić, *Društveni položaj žene u Srbiji (1944–1955)*, neobjavljena magistarska teza, odbranjena na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu 2003, 35.

социјални програм, оно што је хрватска социолошкиња Лидија Склевицки (Lydia Sklevicky) дефинисала као „филантропски феминизам“ – пружање социјалне и здравствене заштите мајкама из нижих друштвених слојева, а означила су прекретницу у процесу еманципације жена, будући да су својим радом успела да изведу жене на јавну сцену и отворе им простор за друштвено ангажовање. Друштвено ангажоване жене припадале су вишим грађанским круговима. Биле су ћерке или супруге угледних политичара, лекара, адвоката, инжењера... Самим тим, утицај ових организација био је ограничен јер оне нису биле у стању да окупе већи број жена из различитих друштвених слојева. У међуратној Југославији, поред хуманитарних друштава јављају се и прве феминистичке организације које се залажу за политичка права жена. О раду и организовању феминистичког покрета у међуратној Југославији може да се говори почев од 1919. године. Тада је у Београду основано *Друштво за просвећивање жене и заштиту њених права*.⁴ То је била прва организација која се првенствено борила за право гласа жена. Током 1919. године слична удружења јављају се и у другим деловима Краљевине, што је довело до њиховог уједињења на конгресу у Љубљани 22–23. септембра 1923. године. Тај уједињени женски политички покрет назван је *Феминистичка алијанса*.⁵ Оснивачи Алијансе су били: Женски покрет из Београда и Сарајева, Удружење југословенских жена из Загреба и Сплошно женско друштво из Љубљане. Друштва која су баштинила феминистичке идеје 1926. године су се на скупу у Босанском Броду издвојила од женских, посвећених искључиво хуманитарном раду. Жене из тих друштава створиле су нови савез у који су могла да се учлане искључиво друштва *Женски покрет* (тј. друштва која су баштинила

---

⁴ Gordana Krivokapić-Jović, Društvo za prosvetivanje žene i zaštitu njenih prava – Radikali i žensko pravo glasa posle Prvog svetskog rata, u *Srbija u modernizacijskim procesima XIX i XX veka: položaj žene kao merilo modernizacije*, 2, urednica Latinka Perović (Institut za noviju istoriju Srbije: Beograd 1998), 299; N. Božinović, *Žensko pitanje u Srbiji ...*, 113; Ivana Pantelić, Prepreke emancipaciji žena u Kraljevini Jugoslaviji (1931–1933), u *Zbornik radova studenata Beogradske otvorene škole*, 5/1, (Beogradska otvorena škola: Beograd 2002), 44.

⁵ Jovanka Kecman, *Žene Jugoslavije u radničkom pokretu i ženskim organizacijama 1914–1941*, (Institut za savremenu istoriju: Beograd 1978), 182–183; I. Pantelić, Prepreke emancipaciji žena u Kraljevini Jugoslaviji ..., 44; Неда Божиновић наводи да се новонастала алијанса звала *Алијанса феминистичких друштава у држави СХС*, N. Božinović, *Žensko pitanje u Srbiji ...*, 117.

феминистичке идеје). Променили су име у Алијанса женских покрета.⁶ Рад у Женском покрету започеле су и младе комунисткиње, и то тако што су 1935. године у Београду основале *Омладинску секцију женског покрета*.⁷ На њеном челу биле су Митра Митровић, Добрила Карапанџић, Боса Цветић, Олга Алкалај... Већ следеће године основале су лист *Жена данас*.⁸ Наше саговорнице, Херта Хаас и Драгица Витоловић-Срзентић, биле су активне у Омладинској секцији женског покрета. Иако је Херта Хаас живела у Загребу а Драгица Витоловић у Београду, њихова сећања на Женски покрет умногоме се подударају. Обе закључују да су у Женском покрету делале углавном „старије госпође“ које, по њиховом мишљењу, нису биле довољно активне, те да су тек оснивањем Омладинске секције почеле праве активности у Женском покрету. Херта Хаас те догађаје објашњава на следећи начин:

„Тада, ’35. године, установљена је омладинска подружница Женског покрета. Женски покрет је већ постојао, једна организација тих старијих жена, али оне, међутим, нису имале то што смо ми младе имале, ту борбеност, то је било више једно кабинетско друштво, састајало се, згражавало и ништа од тога даље. Док смо ми, млади, били друкчији. Ми смо ишли на широку популаризацију тог друштва и овај, који је, као што кажем, имао потпуно ту женску задаћу заштите женских права, али је полако прелазило и на политичке теме, тако да би се могли политички услови створити за то. Осим тог женског друштва, формирана су и друга друштва, рецимо, друштво просвете, које је исто имало своју женску секцију, а поготово, ту су млади интелектуалци. То је исто било од матичног друштва омладинска секција. Онда су се женска друштва установљавала и у сеоским задругама, рецимо, и тако даље. Ти женски огранци, који су имали двоструку улогу да просвећују жене, што је било важно у селу, а да их истовремено учине спремним да се боре за своја права. Ако ја о томе данас говорим, онда би било потребно да

---

⁶ N. Božinović, *Žensko pitanje u Srbiji ...*, 117.

⁷ *Ibid*, 121.

⁸ Лист *Жена данас* почео је да излази 1936. године. Покренула га је група комунисткиња из Омладинске секције женског покрета, на иницијативу Комунистичке партије Југославије. Циљ је био да се политички и васпитно делује на већи број жена и да се оне мобилишу у борби за своја права. Лист је био и гласило антифашистичких снага, после Другог светског рата постао је гласило АФЖЈ.

нагласим да то није било пар људи. То је био тада један велики део омладине. Ми смо имали сваке недеље поподне, у сали *Прехране* у Загребу, игранку, на коју су и колеге долазиле, које су нас исто, наравно, подржавале и ми нисмо хтели направити један штури покрет него смо то тако, те игранке имали, тако да просто, како бих рекла, да се не изолујемо као женско друштво. Наравно, тако смо онда долазили у контакт и са другим друштвима која су била напредно усмерена, то су били синдикати радника, синдикати службеника и тако даље, и разне друге масовне организације.⁹

Драгица Витоловић-Срзентић на сличан начин је описала рад Омладинске секције женског покрета у Београду, али је и закључила да нису биле довољно самосталне и независне у односу на Женски покрет. „*Жена данас* је све то покренула“, каже она.

„Постојао је један женски покрет. То су биле старије госпође. Ту је постојала и омладинска секција, где смо биле ми, мање-више левичарке, младе студенткиње. Све је то почело да се дешава 1935, а *Жена данас* је почела да излази 1936. године. Почеле смо да причамо женама која су њихова права и да треба да се боре за право гласа, да треба да добију своје место. Масовно су нас подржавале и долазиле на наше скупове. Знам да смо свугде ишле да говоримо женама да треба да се боре, Панчево, Зрењанин, Војводина... Прво сам била у тој омладинској секцији. На Правном факултету смо направиле једно књижевно вече, под именом Омладинске секције. Дошла је само једна од тих старијих жена из Женског покрета. И после су нас оне критиковале, између осталих и филозофкиња Ксенија Атанасијевић. Критиковале су нас зато што смо то организовале без њиховог знања, а под њиховим кишобраном. Није им било право.“¹⁰

Омладинска секција женског покрета била је веома активна на Универзитету, пошто су студенткиње чиниле већи број чланства. Оне су заинтересованим колегиницама држале теоријска предавања о КПЈ, о марксизму и стању у Русији, али су понекад долазиле имајући и сасвим другачији циљ, и са студенткињама водиле интересантне, помало неочекиване разговоре. Олга Хумо се

⁹ Разговор са Хертотом Хаас, вођен 6. фебруара 2008.

¹⁰ Разговор са Драгицом Витоловић - Срзентић, вођен 27. јула 2007.

сећа једне такве посете представнице Омладинске секције женског покрета студенткињама Филозофског факултета:

„Пре рата, једном приликом на састанку напредних студенткиња, говорила нам је једна другарица из Омладинске секције Женског покрета. Наше су другарице скоро све имале праву, кратко подшишану косу, мушке капуте и ципеле. Ни најмање није било женствености, кокетерије. Тек пред рат су почеле да се више интересују за изглед. И та другарица каже: ’Код нас се све више девојака уписује на факултет и треба водити рачуна да их привучемо, а ми, као напредне девојке, ми се и даље облачимо што ружније, што можемо више мушкобањасто, што можемо мање женствено.’ А тада је излазио часопис *Жена данас* и она је донела тај часопис да би девојке виделе хаљине, а она сама појавила се у хаљини која је била на последњој страни часописа. То је било ново за оно време. Онда, баш пре рата, другарице су почеле и да праве фризури и да се облаче, да би што више личиле на девојке.“¹¹

У Београду је 1927. године група интелектуалки основала Женску странку, која, међутим, није имала значајнији успех пошто је увођењем диктатуре 1929. забрањена, кад и остале политичке партије. После укидања диктатуре, Женска странка није обновила рад.

Тридесетих година јавља се тзв. салонски комунизам. Поједине госпође и госпођице пружале су материјалну помоћ Комунистичкој партији Југославије, криле по својим становима и помагале комунистима око организације партијских састанака, што у књизи *Живот и прича* детаљно описује Јара Рибникар. Међутим, много већи број активисткиња укључених у рад КПЈ потицао је из нижих друштвених слојева. Циљ КПЈ је био да привуче и што већи број жена, па је зато јавно истицао економску, друштвену и политичку једнакост међу половима. Тадашње политичке партије женама нити су отварале могућности да се политички активирају, нити су у своје програме уносиле питање положаја жена, а КПЈ је нудила женама потпуно нову димензију живота.

---

¹¹ Разговор са Олгом Нинчић - Хумо, вођен 21. јула 2007.

Краљевина Југославија је била једно од друштава у којима влада дубока унутрашња политичка, социјална и међунационална напетост. Прошавши кроз раздобље диктатуре и велике економске кризе, то друштво је дочекало почетак Другог светског рата у фази релативног економског успона и политичког смиривања, која је уследила после политичког споразума двеју највећих југословенских нација 1939. године. Може се рећи да је друштво Краљевине Југославије било динамично само у демографском погледу.¹² Али када, положај жене у друштву, узмемо као мерило еманципације и модернизације једне државе резултати су поразни. У тренутку настајања, Краљевина Југославија је у свом оквиру имала шест различитих правних подручја. Све време трајања ове државе није извршено уједначење грађанског права. Тако је, у крајевима који су пре рата улазили у састав Краљевине Србије, на снази остао *Српски грађански законик* из 1844. године. Члановима 108, 109 и 110 овог законика била је утврђена мужевљева власт над женом.¹³ Брачно право признавало је мужа као главу куће. Жена је имала обавезу да слуша мужевљева наређења, да помаже супругу, одржава ред и чистоћу у кући и стара се о деци. У случају развода имала је право да задржи мушку децу до четврте, а женску до седме године. Након тога морала је да преда децу оцу на старање. Повлашћен положај мушкарца према Српском грађанском законнику огледа се и у чињеници да је законодавац забранио испитивање очинства приликом рођења ванбрачног детета.¹⁴ Мушкарцу је, дакле, био дозвољен ванбрачни живот, али не и жени, што је указивало на постојање двојног морала. У оквиру имовинског права посебно је истакнута пословна неспособност удате жене. Неудатој жени признавана је иста пословна способност као мушкарцу, док је удата жена изједначавана с малолетницима и малоумницима.¹⁵ Потчињеност жене нарочито се изражавала у области наследног права. Матрилинеарни принцип наслеђивања долазио је у обзир тек пошто се исцрпу очеви наследници до шестог колена.

---

¹² У време њеног стварања становништво заједничке државе бројало је дванаест милиона, док је почетком четрдесетих тај број повећан за 25%, тј. на шеснаест милиона.

¹³ Marija Draškić, Olga Popović-Obradović, *Pravni položaj žene prema Srpskom građanskom zakoniku*, u *Srbija u modernizacijskim procesima XIX i XX veka: Položaj žene kao merilo modernizacije*, 2, urednica Latinka Perović (Institut za noviju istoriju Srbije: Beograd 1998), 15.

¹⁴ Изузетак је постојао само у случају силовања; *Ibid*, 19.

¹⁵ *Ibid*, 17.

Имовину су најпре наслеђивали мушки потомци са својим потомцима, тек онда ћерке.¹⁶ На основу убеђења да је жена инфериорнија од мушкарца, законодавац Српског грађанског законика жену је ставио у подређен положај из економских разлога – да би спречио ћерку да наслеђује очеву имовину и избегао распарчавање имања, и из етичких побуда – јер је по патријархалној логици породичну лозу могло да продужи само мушко дете.¹⁷ Све ове одредбе Српског грађанског законика касније ће бити жустро критиковане на страницама листа *Жена данас*.¹⁸

Народни женски савез Срба, Хрвата и Словенаца 18. маја 1925. године упутио је захтев Народној скупштини за изједначавање мушкараца и жена у наследном праву: „Народни женски савез упућује Народној скупштини молбу да се сви женски сродници, и у вароши и на селу, изједначе у праву наслеђа с мушким сродницима. Народни женски савез позива све жене, све мајке којима на срцу лежи срећа своје кћери исто као и срећа сина да приложе свој потпис у што већем броју за ову праведну ствар.”³⁵ У Скупштини је одбачен овај захтев.

Тек крајем 19. века у Краљевини Србији жене су почеле да се школују у већем броју. Слично је било и у Словенији и Хрватској, док је у Босни и Херцеговини, на Косову и у деловима Македоније све до 1945. године држава дозвољавала постојање шеријатског права. Према подацима од 31. јануара 1921. године, у Краљевини Југославији било је писмено 57,1% мушкараца и 38,7% жена.¹⁹ Ипак, жене су већ у међуратном раздобљу почеле да похађају универзитете (универзитетима у Београду и Загребу прикључен је средином двадесетих година и Универзитет у Љубљани), међутим, број студенткиња на сва три универзитета није прелазило 10 %.²⁰

Женама су била загарантована и одређена социјална права, чак су у неким сегментима уживале и већу заштиту од мушкараца: женама је био забрањен ноћни

---

¹⁶ *Ibid*, 19–20.

¹⁷ Svetlana Stefanović, *Žensko pitanje u beogradskoj štampi i periodici (1918–1941)*, neobjavljena magistarska teza, odbranjena na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, Beograd 2000, 26.

¹⁸ В. фусноту 8. S. Stefanović, *Žensko pitanje u beogradskoj štampi i periodici ...*, 56–57.

¹⁹ М. Stanišić, *Društveni položaj žene u Srbiji...*, 31.

²⁰ Đorđe Stanković, „Žena u ustavima Kraljevine Jugoslavije (1918–1941)”, *Srbija u modernizacijskim procesima XIX i XX veka: Položaj žene kao merilo modernizacije*, 2, urednica Latinka Perović (Institut za noviju istoriju Srbije:Beograd 1998), 39.

рад, било је забрањено да раде у рудницима, труднице су биле ослобођене рада шест недеља пре и после порођаја.²¹

Укључивање жена у друштвени и политички живот Југославије наилазило је на велике отпоре. Као један од најпознатијих примера можемо да наведемо случај Ксеније Атанасијевић. Она је била прва жена која је докторирала на Филозофском факултету Универзитета у Београду, 1922. године. Такође, била је и прва жена која је изабрана за доценткињу на катедри за филозофију Филозофског факултета Универзитета у Београду, 1924. године, да би 1936. била истерана с факултета и постала обичан наставни инспектор у Министарству просвете, где је остала све до 1941.²²

До 1945. године учешће женске популације, која је чинила више од половине укупног становништва Краљевине Југославије, у политичком, привредном и културном животу било је симболично. Занимљиво је да је и поред тога, управо у време настанка Октроисаног устава из 1931. године, било идеја да се и женама да право гласа. По увођењу диктатуре 1929. године, борба феминистичких организација за право гласа престаје, али одредба члана 55 Октроисаног устава представља најзначајнији повод за њихово поновно ангажовање. Према тој одредби, решавање женског права гласа морало се дефинисати посебним законом, који је требало накнадно донети. Овакав став власти покренуо је женско јавно мњење, па је тако 21. новембра 1931. године основан часопис *Југословенска жена*.²³ Овај лист је постао неизбежан фактор у борби за политичка права жена. И у јавности се временом, полако и постепено, мењао став о праву гласа жена. Тако у часопису *Мисао* налазимо текст социолога др Ђорђа Тасића под насловом *О женском праву гласа*, који он закључује следећим речима:

Да није, пак, сувишно женско право гласа, може се доказати тиме да жена по својој природи, по својим психолошким диспозицијама, може да допуњује човека у политичком погледу. По свему, дакле, жена треба да добије право

²¹ I. Pantelić, *Prepreke emancipaciji žena u Kraljevini .....*, 2.

²² Ljiljana Vuletić, *Život i misao Ksenije Atanasijević*, (Beograd 2005), 40.

²³ S. Stefanović, *Žensko pitanje u beogradskoj štampi i periodici ...*, 113.

гласа. Ако жена не покаже довољно активности у борби за право гласа, то је знак да не треба журити са давањем права гласа, а не да јој га не треба дати. Пошто имамо искуства да женино ступање у политички живот не доноси никакве очевидне штете, да се жена, ако се није показала бољом, није показала ни гором и, штавише, обећава користи, треба је пустити у политички живот... Пустимо жене, јер наша је дужност дати свакоме оно што заслужује.²⁴

Разлози одбијања режима да се женама да право гласа нису били само шовинистичке природе. Постојао је и страх да би у том случају порастао утицај клерикалних партија. У сваком случају, за време трајања Краљевине Југославије ово питање није решено, иако су жене покушавале да га истакну као веома важно. Тако су широм земље 20. октобра 1935. одржани зборови за женско право гласа. Збору у Београду присуствовало је 2.500 жена.²⁵ Са 1945. годином долазе сасвим нове законске регулативе па се, самим тим, мења и нормативни положај жене у друштву.

Непосредно по стварању Краљевине СХС осетио се велики мањак школованих људи, док је притисак на градове постао далеко већи него што је у овим земљама био пре 1914. године. На територији предратне Србије, која је посебно страдала током рата, већ су постојали преседани школованих жена и оних које су оствариле друштвену каријеру и извештан јавни утицај. Споменути фактори којима треба додати и чињеницу да је после рата дошло до велике демографске обнове становништва и тиме великих миграција у град и ширење универзитета утицали су на промену положаја жене у пракси. Број студената на Београдском универзитету из године у годину се повећавао. Студенткиње су такође биле све бројније. Највише их је било на Филозофском (до 70%) и Медицинском факултету (до 40%).²⁶ Повећање броја студената пратила је и промена социјалне структуре. Све већи број студената потицао је из сељачких и радничких породица. Они на

---

²⁴ Dr Đorđe Tasić, *O ženskom pravu glasa, Misao*, knj. VIII, sv. 2, (?), 95.

²⁵ Peđa J. Marković, *Beograd i Evropa 1918–1941*, (Službeni list: Beograd 1992), 54.

²⁶ Dragomir Bondžić, *Beogradski univerzitet 1944–1952*, (Institut za savremenu istoriju: Beograd 2004), 38.

Универзитету нису заузимали постотак који су имали у друштву уопште, али је њихов број међу студентима нарочито порастао током тридесетих година.²⁷

За разлику од држава са старим управним апаратом и снажном црквеном организацијом, у Краљевини Југославији одржање постојећих политичких, економских, али и социјалних и породичних односа пре свега, можда и без првенствене намере власти, зависило од државе. Други светски рат донео је потпуни распад државе, али и успоставу окупационих управа или марионетских фашистичких држава које су на разне начине угрожавале опстанак великих делова становништва. Овакав сплет околности омогућио је да комунистичка идеологија и КПЈ као њен представник лакше допру до већег броја грађана окупиране земље. Жене су се укључивале у партизански покрет из различитих мотива али свакако свесне чињенице да је КПЈ јавно заговарао равноправност полова. Осим тога, не треба занемарити и пример Совјетског Савеза који је због традиционалне наклоности, али и због економских и политичких успеха током међуратног периода, представљао узор не само делу интелектуалне елите, већ и обичном свету. Хвалоспеве Совјетском Савезу, његовом радном народу и генијалном вођи можемо да пронађемо у свим дневним и недељним листовима од ослобођења до 1948. године. У чланцима је углавном констатовано да „права и истинска једнакост мужа и жене постоји, и могућа је једино у земљама социјализма – СССР-у и у земљама народних демократија где се изграђује социјализам.“ Да би показала колико је жена на Западу обесправљена, *Радница*²⁸ наводи пример Белгије у којој жена зависи од самовоље мужа. Ако је хтела да се запосли, она је морала да има пристанак супруга, а плата коју је примала припадала је њему.²⁹

У Краљевини Југославији жене су почеле да у већем броју излазе на јавну сцену првенствено кроз систем образовања, а и због чињенице да је све већи број жена почео да се запошљава баш у том периоду. Оне су међутим остале скоро потпуно невидљиве у политичкој сфери пошто су и поред покушаја да освоје основно политичко право – право гласа, ти њихови покушаји остали безуспешни а

---

²⁷ *Ibid.*

²⁸ *Радница* је часопис који је излазио као гласило Централног одбора Јединствених синдиката Југославије и Централног одбора АФЖЈ.

²⁹ М. Stanišić, *Друштвени положај жене у Србији...*, 184.

често су били маргинализовани и критиковани у јавности. По завршетку Другог светског рата тј. доласком КПЈ на власт, жене су формално-правно у потпуности изједначене са мушкарцима, али реално та права у дубоко патријархално хијерахизованом друштву нису била остварена.

Литература

Божиновић, Неда, *Женско питање у Србији у 19. и 20. веку*. Београд: феминистичка 94, 1996.

Бонцић, Драгомир, *Београдски универзитет 1944-1952*, Београд: Институт за савремену историју, 2004.

Вулетић, Љиљана, *Живот и мисао Ксеније Атанасијевић*, Београд 2005.

Драшкић, Марија, Поповић, Обрадовић Олга. Правни положај жене према Српском грађанском закону, у *Србија у модернизацијским процесима у 19. и 20. веку: положај жене као мерило модернизације*, 2, уредница Латинка Перовић, 11-25. Београд: Институт за новију историју Србије, 1998.

Кецман, Јованка, *Жене Југославије у радничком покрету и женским организацијама 1914-1941*. Београд: Институт за савремену историју, 1978.

Кривокапић, Јовић Гордана. Друштво за просвећивање жене и заштиту њених права – радикали и женско право гласа после Првог светског рата, у *Србија у модернизацијским процесима у 19. и 20. веку: положај жене као мерило модернизације*, 2, уредница Латинка Перовић, 299-308. Београд: Институт за новију историју Србије, 1998.

Марковић, Пеђа Ј, *Београд и Европа 1918-1941*, Београд: Службени лист, 1992.

Пантелић, Ивана. Препреке еманципацији жена у Краљевини Југославији (1931-1933), у *Зборник радова студената Београдске отворене школе*, 5/1, уредник Маринко Вучинић, 42-52. Београд: Београдска отворена школа, 2002.

Станишић, Мирјана, *Друштвени положај жене у Србији (1944-1955)*. Необјављена магистарска теза, одбрањена на Филозофском факултету Универзитета у Београду 2003.

Станковић, Ђорђе. Жена у уставима Краљевине Југославије (1918-1941), у *Србија у модернизацијским процесима у 19. и 20. веку: положај жене као мерило*

модернизације, 2, уредница Латинка Перовић, 36-40. Београд: Институт за новију историју Србије, 1998.

Тасић, Ђорђе др. О женском праву гласа, *Мусао*, књ. 8, св. 2, (?)

Ivana Pantelić

Institute of Contemporary History, Belgrade

Some Aspects of Women's Position in the Kingdom of Yugoslavia

This text deals with some issues related to women's emancipation in the Kingdom of Yugoslavia. Here we wish to present how first feminist societies were established, and what their role in the society was. We also gave an overview on the legal system and women's position in it. The First feminist organization was established in 1919 in Belgrade, and after that in Ljubljana, Zagreb, Sarajevo. One of the main goals for Yugoslav feminists was the issue of getting suffrage for women. But these feminists did not have much success because of the many obstacles they had to face, one of them being the fact that a unique legal system had not been established in the Kingdom of Yugoslavia.

Key words: Feminism, Women societies, emancipation, Kingdom of Yugoslavia